

Szent László uralkodása

Szent László (1077-1095) személyiségéről a források a csodatevő király, a mulandó világtól elforduló és csak az égiek felé törekvő szent férfiú alakját rajzolták meg követendő példaként a vallásos olvasók számára. A forrásokkal ellentétben László határozott és keménykezű uralkodó volt. Az "a kegyes király", aki a legenda állítása szerint ítéleteiben mérsékelte a törvények szigorát, a valóságban drákói szigorot alkalmazott a bűnösökkel szemben. A kiformalódó feudális társadalom alapját a magántulajdon jelentette, éppen ezért a tulajdon védelmében a király következetes könyörtelenséggel lépett fel. A "vérrel írott" törvények kegyetlenül büntették a tolvajokat, a rablókat és pártfogóikat, és könyörtelen bosszút álltak a bűnösök családján is. A hitélet elmélyítését szintén törvények segítették.

László belpolitikájának egyik fő célja a királyság gazdasági alapjainak biztosítása volt. Ezt szolgálta a **törvények** egy része is, hiszen a nyugodt termelés feltételeit igyekezett biztosítani. A Szent István halálát követő négy évtized zűrzavara után szükséges volt a kereszténység és a közmorál megszilárdítása. Uralkodása alatt három törvénykönyvet adott ki, melyek azonban csak későbbi másolatokban maradtak az utókorra. Az első: a tizedfizetés szabályozása, elítélte a nőrablást, szigorúan büntették a házasságtörést. Irtotta a pogány hiedelmeket, a halottakat csak a templom kertjében engedte eltemetni. A másik kettő középpontjában a magántulajdon szigorú védelme és a vándormozgalmak korlátozása állt. László törvényei szigorúan büntették a tolvajokat, társadalmi helyzetre való tekintet nélkül. Idejében a tolvajt – bizonyos értékhatáron felül vagy tettenérés esetén - felakasztották. Ha a templomba menekült, megúszta vakítással, de tízévesnél idősebb gyermekeit eladták rabszolgának. Az eltulajdonított érték szabta meg a büntetést (megvakítás, kéz- vagy orrvágás, a nyelv kitépése). Gyanú esetén **istenítélettel** (tüzes vas hordozásával vagy víz alá merítéssel) tisztázták az ügyet. Törekedett a lecsúszás, függésbe kerülés elől vándorlással, kóborlással menekülő szabadok elfogadására, letelepítésére.

László uralkodása alatt, 1083-ban került sor **az első magyarországi szentté avatásokra**. Az egyház tanítása szerint a szentek földi életükkel kiérdemelték, hogy a mennyországban Isten közvetlen környezetében éljenek. Egyszerre avatták szentté I. István királyt és Imre herceget, a mártírhalt Gellért püspököt és még két remetét. Istvánnak és kortársainak a szentté avatása politikai tett is volt: László ezzel ország-világ előtt jelezni kívánta, hogy Magyarország a Szent István halála óta eltelt évtizedek súlyos megrázkódtatásai után is keresztény ország maradt, amelynek királya Szent István politikáját folytatja.

László elfoglalta a Száva folyótól délre fekvő Szlavóniát és Horvátországot. Ettől kezdve lett évszázadokra szólóan a magyar terjeszkedés legfőbb színtere a Balkán. A király kijutott az Adriai-tenger partjára is, de Dalmáciát már nem tudta megszállni. A középkori Szent László-kultusz kibontakozásához a döntő lökést 1192-ben történt szentté avatása adta. Ennek nyomán a lassan kialakuló magyar lovagi kultúra László személyében elnyerte királyi példaképét.

Könyves Kálmán

Kálmán jól érzékelte, hogy Szent István óta a magyar társadalom fejlődésében lényeges változások következtek be, a tulajdonviszonyok ugyanis a század elejére megszilárdulni látszottak. A király alkalmazkodott a megváltozott körülményekhez, és **új törvényeket hozott**. Törvényeiben enyhítette István és László szigorú rendelkezéseit, ez leginkább a tolvajlás megítélésében érhető tetten: a legsúlyosabb büntetés már "csak" a megvakítás volt, és a büntetés is nagyobb értéknél kezdődött.

Kálmán folytatni kívánta László adriai politikáját, melynek következő állomása Dalmácia volt. A terület elvileg Bizánchoz tartozott, de igényt tartott rá a pápaság, a Velencei Köztársaság és a Német-római Birodalom is. Kálmán kiemelkedő sikereket ért el a Tengeremelléken – ahogyan akkor Horvátországot és Dalmáciát együttesen nevezték –, és 1105-ben seregével megszállta a dalmát területeket. Dalmácia élére a király helytartót, bánt nevezett ki.